

TYBUR.

TYBUR, venusta Latij vrbs, vulgò Tiuoli, olim etiam Herculea vocitata, vt auctor est Strabo, quòd Herculem præcipuè Tyburtes colerent, eoque certa quotannis festa die, maxima populorum multitudo conflueret, vt ait Perottus. Quinetiam Cataracta nuncupata legitur, ob vicinas loci angustias, vnde fluuius Anio præcipitat, vbi primum nauigabilis esse incipit. Amnis enim ille, per nemora vsque descendens, ibi ex editissimis rupibus, in subiectam conuallem delabitur, ac post in Tyberim intrat, vti etiam à Strabone perscriptum est. Liuius plurimis in locis memoriam Tyburis vsurpat, præsertim verò, cum bella Tyburtium, & Romanorum, pacemque compositam inter eos refert. Et Ouidius in fastis inquit: Aspice Tybur. Posterioribus seculis, Imperij Romani maiestate collapsa, florens etiam huius vrbs fortuna periit: à Germanis enim euersam, etsi post, à Friderico AEnobarbo muris ampliata restitutaque sit, didicimus. Arcem ibi, quæ nunc est, munitissimam, Pius II. Pont. Max. extruxit, cuius aditum Ioannes Antonius Campanus, Episcopus Aprutinus, homo doctus hoc disticho exornauit: Grata bonis, inuisa malis, inimica superbis, Sum tibi Tybur, enim sic Pius instituit. Cælum habet temperatissimum. Quapropter superioribus seculis aulæ Romanæ Primores hic ætatis feruentissima tempora soliti fuerunt exigere. Famam Tyburis Sibylla Albunea, Tyburtina cognominata, quòd iuxta fontem Albuneam, propè Tybur esset nata, plurimum illustrauit. Eam hic ad Anionem diuinis honoribus cultam reperimus, in quo amne postea simulachrum eius, librum manu tenens, inuentum est. Simplicij quoque Pontificis Rom. patria Tybur fuit. sed & alios præterea multos excellentes summosque viros genuit, quorum omnium commemoratio, nisi longissimè fieri haud posset. Inprimis tamen Vincentius Leoninus fuit, qui diu summa cum laude, bellica studia sectatus est, & fratrem habuit Ecclesiæ, sua in patria, moderatorem sapientissimum. Extra Tybur altissimis in iugis, fons est, Albunea, quem sic ab aquæ qualitate dictum, ait Seruius in horum Virgilij versuum expositione:

——— *Oracula Fauni*
Fatidici genitoris adit, Lucosq. sub alta
Consulit Albunea, nemorum quæ maxima sacro
Fonte sonat, seuamq. exhalat opaca mephitim.

Addidit etiam Seruius, sub alta Albunea dici, quòd fons præcellis in montibus sit, à quibusdam etiam Leucotheam vocari, præterea non solum fontis, sed etiam syluæ circumiectæ nomen esse Albuneam. Infra Tybur, haud procul, multa vetustatis inueniuntur monumenta, interque cætera, marmor insigne, quo Leo cum equo tam apertè commissus exprimitur, vt vera viuæque pugna videatur. In læua, propinquo loco iuxta pedem montis, ruinæ apparent mirificæ, ac peringentes, villæ Tyburtinæ, quam Adrianus Imperator immensis sumptibus ædificauerat, ita, vt in ea, & Prouinciarum, & locorum celeberrimis nominibus inscriptis, veluti Lycium, Academiam, Pritanium, Canopum, Pæcile, ac Tempe partes vocaret, inquit Spartianus. Circum Tybur Latomiæ sunt, vbi lapis Tyburtinus, de quo Plinius etiam meminit, cæditur. Ex hoc & ex Gabio, maior splendorum ædificiorum pars vrbs Romæ constitit. Subiecta Tyburi planities, propter Anionem plurimis aquulis gelidis scaturit, quas Albulas vocant, multa medica virtute, cum potæ, tum balneo adhibitæ, pollentes, vt scribit Strabo. Nomen Albularum à coloris albedine captum, quam metallum sulphuris, vnde fontes promanant, efficit. Quamobrem ita Martialis:

Itur ad Herculei, gelidas quæ Tyburis, arces
Canaq. sulphureis Albula fumat aquis,

Similes natura sunt Labanis, in agro Nomentano, ac item alijs, circa Eretum aquis, vt Strabo perhibet. Ad viam præterea, qua Tybure Romam itur, quibusdam in locis candentes generantur lapilli, dulciarijs condituris, velut amygdalarum, coriambri, anisi, cinamomi, ac id genus alijs, simillimi, adeò quidem, vt non nisi à prudentibus discerni queant.